

Linnud lendavad ära. Eestlased lähevad ära. Linnud tulevad kevadel tagasi. Eestlased...?

RÄNDEAEG: ÜRO Rahvastikufondi andmetel on Eesti koos teiste Baltimaade ning mitme Ida-Euroopa riigi ja Jaapaniga maailmas kõige kiiremini kahaneva rahvaarvuga riik. Eesti on neist väiksem. Meie teravaim valu ongi väljaränne – kuigi äsjustel valimistel see teemaks ei tõusnud. Kesknädal jätkab siiski. Väljarände üle arutlevad tänases lehes Indrek Veiserik, kes tsiteerib ka Võrumaa ajakirjanikku Inno Tähismaad; Pärnumaa sõnumisaatja Hillar Kohv; ja ka Unipiha algkooli õpetaja Eha Jakobson ei saa haridusest kirjutades mööda inimeste lahkumisest. Sest kellele Eesti õpetajad siis õieti lapsi koolitavad? Kogu globusele? Väljarännet puudutas oma suurt elevust tekitanud aastaraportis ka riigikontrolör Alar Karis – kuidas teisiti ta oleks saanudki? Kas vaikides edasi nohistades? Ning humorist Hugo Hiibus läheneb teemale oma vaatenurgast – valitsusel hea meel, sest kui lähevad inimesed, siis kaovad probleemid iseenesest. **LOE VEEL LK 1, 2 ja 4-5.**

Alar Karis tekitas furoori

Riigikontrolör Alar Karise (pildil) aruanne Riigikogule Eesti riigi rahanduse, majanduse ja arengu probleemidest tekitas eelmisel nädalal furoori nii valitsuses ja meedias kui ka lihtsalt rahva seas. Ministrid eesotsas peaministriga pidasid vajalikuks riigikontrolöri seisukohti ja ettepanekuid halvustada, kuid enamik Eesti inimesi kahtlemata tunnustab Karise esimest suurt aastaraportit. Kesknädal nendib rahulolevalt – Karis tõstas teravalt neid teemasid, millest Kesknädal on kirjutanud palju aastaid: madalad palgad ja pensionid, väikeriigile sobimatud maksupoliitika, väljaränne ja inimeste heaolu halvenemise tendents, mis seab kahtluse alla kogu riigi tuleviku. Avaldame riigikontrolöri pikast ettekandest mõned mõtted.

* Peaksime Eesti riigi kestlikkuse nimel vaatama, mida me tegelikult peaksime tegema, mida võime tegemata jätta ning mida saaksime teha teisiti, otsides julgeid ja originaalseid, kuid samas mõistlikke ja töötavaid lahendusi.

* Eelarve täitmise aruande esi-

tusviisi on aastast aastasse muutunud ega võimalda lugejal jälgida, milline on olnud riigieelarve kasutuse dünaamika. Neile probleemidele on pühendatud ka meie punaste kaantega aruandes terve peatükk. Siin tuleks võtta ette olulised muutused – riigi majandusaasta koondaruandes on vaja

senisest rohkem ja oluliselt selgemalt esitada infot eelarveraha eest ellu viidud tegevuste kohta. Öelda, milleks antud raha kulutati ja mida selle eest saavutati. Ja ka seda, mis jäi saavutamata ja miks. Ja selle info esitamine Riigikogule tuleks tuua siit hilissügisest kevadesse. On raske uskuda, et meie, eesrindlik e-riik, seda ei suuda.

* Kevadel, kui olin siinsamas riigikontrolöri kandidaadina, rõhutasin teie ees kõneldes, et Riigikontroll peaks vaatama minevikku sedavõrd, kui see on vajalik tulevikku suunatud otsuste tegemiseks. Riigikontrolli tänavune aastaraport on koostatud just seda toonast mõtet silmas pidades. See räägib palju kallimast riigi varast, kui nõuetekohaselt soetatud ja säilitatud side- tehnika või masinapark. See

kõneleb Eesti riigi ja inimeste käekäigust majanduse ja riigi rahanduse oleviku ja tuleviku- suundumuste valguses.

* Aga millised on need Eesti elu näitajad, graafikud ja mõõdikud, mida valitsus eraldi ei rõhuta? Kui riigijuhid ütlevad,

et Eesti majandus ja rahandus on suurest majanduskriisist hästi välja tulnud, siis kas see edu on jõudnud ka Eesti inimesteni?

Eesti riigi rahanduse n-õ suured näitajad teevad ilmselt kadedaks nii mõnegi riigi rahandusministri. Me oleme, Euroopast vaadates, kriisist hästi välja tulnud, majanduses loodu ületab buumiaja toodangumahte ja ekspordinäitajad on rekordilised. Seega on paslik küsida, kas ka Eesti inimese eluolu on võrreldes muu Euroopaga märgatavalt paranenud. Eesti inimeste toimetulekut analüüsid ilmneb paraku, et hoolimata riigi rahandusele ja majandusele omistatud edust ning rahvusvahelisest tunnustusest ei ole see edu mitmeski mõttes paljude Eesti inimesteni jõudnud.

Jah, rahvusvaheline statistika näitab, et meie inimeste ostujõud on enam-vähem samal tasemel mis kuus aastat tagasi. Seevastu hinnad on kasvanud viimastel aastatel Euroopa keskmisest tunduvalt kiiremini. Kokkuvõtvalt – kui Eesti hinnad on Euroopa keskmisele kiiresti järele jõudnud, siis eestlaste ostujõud mitte.

* Samalaadsed mured on meil ka riigisisiselt. Harjumaa on ainus maakond, kus inimesed saavad Eesti keskmisest kõrgemat palka. Harjumaa on ainus maakond, kus SKT elaniku kohta ületab Eesti keskmise. Ja Harjumaa on maakond, kus tegutseb 62% Eesti kõikidest aktiivsetest ettevõtetest.

Loe edasi lk 4

Juhtkiri

Paides alistas inimlikkus kalgi poliitika

KERSTI SARAPUU
Paide linnavolikogu esimees

Paide linnavolikogu uue koosseisu esimene tööpäev läinud nädala teisipäeval läheb ajalukku, sest valimiste selge võitjana ja meedias valitsuskalitsiooni liidri maine omandanud IRL leidis end peale volikogu esimehe ja aseesimehe valimist hoopistükki opositsioonist.

Paides võitis valimised IRL 7 kohaga 21-liikmelises volikogus. Sotsid ja Reformierakond said 5 ning Keskerakond 4 kohta.

Alates 2005. aasta kohalike omavalitsuste valimistest koos Keskerakonnaga Paide linna valitsemise pearaskust kandnud IRL reetis tänava aasta alguses Keskerakonna ja lõi käed kõik need aastad opositsioonis olnud Reformierakonnaga. Sama liit deklareeris juba valimisõhtul, et moodustavad koalitsiooni ka järgnevatel aastatel ja rohkem partnereid nad ei vajavat. IRL pidi saama linnapea ja reformierakondlaste volikogu esimehe koha. Kuigi uue volikogu esimese koosoleku eel imbust meediasse IRL-i sees lahvatatud sisetüli, mille tulemusena senine linnapea oma kohast loobus ja tema kandidatuur asendati kohaliku päritolu, kuid Tallinnas kandideerinud „musta hobusega“, oli avalikkus veel üsna kindel uskuma, et koalitsiooni see ei kõiguta.

Nii oli paljudele ootamatu ja jahmatav, et volikogu esimehe hääletamisel opositsiooni kandidaadina üles seatuna kogusin enamiku poolthääletest hoopis mina. Sama kordus ka volikogu aseesimehe valimistel, kus edu saatis sotsiaaldemokraatide ülesseatud kandidaati. Vähemuse aitasid enamuseks kallutada kaks poolt vahetanud IRL-i volinikku.

Eelmise nädala pühapäeval linnavalitsuse ametisse nimetamiseks oli moodustatud juba sotside, Reformierakonna ja Keskerakonna osalusel uus koalitsioon, mida toetavad ka IRL-ist lahku löönud volinikud. Võitsid need jõud, kes soovisid, et Paide linna juhtimises toimiks reaalne suunamuutus aususe ja avatuse poole.

KESKMÕTE: Väikelinna probleem on selles, et paljude inimeste või nende pereliikmete töö ja äri sõltub linna valitsejate läbisaamisest, ja IRL kasutas halastamatult selle momendi enda kasuks ära.

Nii Keskerakond kui ka sotsid heitsid valimiste ajal IRL-ile ette aina autoritaarseks muutunud linnavalitsemist, kus linna arendamisest tähtsamaks muutus võimu kindlustamine. See pärssis ilmselgelt linna arengut ja oluliste otsuste langetamist.

IRL-i pealtnäha tugev valimisnimekirja koosnes paljuski inimestest, keda survestati kandideerima ähvardustega või meelega lubades. Armutult löödi üle ka põliselt sotside või Keskerakonna ridades korduvalt kandideerinud inimesi.

Väikelinna probleem on selles, et paljude inimeste või nende pereliikmete töö ja äri sõltub linna valitsejate läbisaamisest, ja IRL kasutas halastamatult selle momendi enda kasuks ära. Esmajärgul edukas võimu kuritarvitamine ja oma mõjuvõimuga manipuleerimine osutus valimiste võitjale Achilleuse kannaks või Pyrrhose võiduks, mis kiiresti nende endi vastu keeras.

Mitmed häälemagnetiks värvatud kandidaadid osutusid valimistel sedavõrd populaarseks, et said koha volikogus või oleksid olnud potentsiaalsed asendusliikmed. IRL-i kohalikud juhid hakkasid jõuliselt neid survestama kohast loobuma erakonnale ustavamate inimeste kasuks. Tänu diktaadile vastu astujatele jõudis lahvatatud tüli ka avalikkuse ette.

Sel hetkel mõistsime koos sotsidega, et IRL-i hirmu ja armu najal kokku klopsitud nimekirja ei püsi kaua, kui inimesed saavad aru, et võivad end ebameeldivatest pealesunnitud valikutest vabaks raputada.

Olen kindel, et äsjamoodustatud uue koalitsiooni tekkimine raputab Paide tagasi positiivse arengu teele ja uued inimesed toovad ka uusi mõtteid. Siinräägitud juhtum on ilmikas näide sellest, kuidas kohalikesse omavalitsustesse imporditud suur ja jäik poliitika pörkab kogukondlikule, omavahel tuttavate inimeste suhetele ja võib anda poliititehnoloogide poolt kavandatud teistsuguse tulemuse.

KESKNÄDAL

Address: 10130 Tallinn, Toom-Rüütli 3/5
Tellimine ja levi: 6 177 717

Peatoimetaja Urmi Reinde urmi@kesknadal.ee 6 274 583
Uudistejuht Indrek Veiserik indrek@kesknadal.ee 6 274 571
Toimetaja Tiit Maksim tiit@kesknadal.ee 6 273 465

Toimetuse käsikirja ei tagasta. Kesknädalas ilmunud artiklid väljendavad nende autorite arvamust, mis ei pruugi kokku langeda toimetuse omaga.

Levi AS Express Post ja AS Eesti Post.
Lehte kirjastab MTÜ Vaba Ajakirjandus

NÄDALA NUPUD

Rail Baltica lõhestab Eesti maa

Rail Balticat puudutavad viimased uudised on seotud uue raudtee kulgemiskoridoride üle muretsevate kogukondade protestidega. Näiteks Kehtna valla külade elanikele teeb enim muret „barjääriefekt“, mis kaasneb kiirrongitrassi rajamisega. „Kohalikud külvavad kirjeldavad Rail Balticu trassi sõnadega Hiina müür, et iseloomustada selle mõju. Otseselt võtab raudtee enda alla 50 meetri laiuse riba, mis piiratakse mõlemalt poolt kõrge võrkaia, et ükski inimene ega loom raudteele ei pääseks. Lisandub 150 meetrit lagedat turva-ala mõlemal pool; kokku võtab seega raudtee enda alla 350 meetri laiuse ala. Pääs teisele poole raudteed võib jääda 10 kilomeetri kaugusele. Ühtegi samatasandilist ülesõitu kiirrongiteel olla ei tohi,“ kirjutab 15. juuli Postimees.

Ülejäänud eestlasi, keda Rail Baltica otseselt ei puuduta, jätab teema üsna ükskõikseks. Pigem ollakse positiivselt meelestatud: näe, kui tore, veel üks ühendustee Euroopaga! „Kuigi Rail Baltica raudteed püütakse inimestele „müüa“ kui võluvitsa, millega hakkavad liikuma suured rahvamasid ja tohutud kaubavood, on reaalsus midagi muud. Pigem on Rail Baltica näol tegemist hoopis spetsiifilise infrastruktuuriga, mis hakkab teenindama Eestisse rajatavaid uusi üüratuid kaevandusi jne,“ kirjutab portaal *blog.kaitseomatervist.ee*. „Näiteks kildagaasi ja fosforiidi suure-

mahulise kaevandamisega plaanitakse algust teha hiljemalt 2020. aastal. Täpselt selleks ajaks valmib ka Rail Baltica. On see kokkusattumus? Ei ole,“ väidetakse blogis.

„Kuna kaevandused saavad olema ulatuslikud, siis on vaja, et inimesi jalus poleks. Seetõttu teevad Eesti riigijuhid kõik, et inimesed vabatahtlikult eest ära läheksid. Maaelu ja haridussüsteemi hävitamine, ettevõtluse väljasuretamine, kiirabiastide ja päästetõõtjate koondamine täidab ainult ühte eesmärki – saada tülikad inimesed tulevaste kaevanduste territooriumilt jalust ära.“

Portaalis *petitsioon.ee* hoiatab üks teadlik kodanik maavarade kaevandamise eest. „Saage, inimesed, aru, maailmas, kus joogiveega läheb järjest kitsamaks, on meie põhjavete reostamine tohtu katastroof. See tähendab, et sisuliselt muutub siin elamine võimatuks. Keskkonnareostus toob kaasa palju tervisehädaid.“ Ta küsib: milleks on vaja juba nüüd allkirjastada Rail Baltica 2 lepe? „Järelikult tahetakse midagi väga suures mahus vedada, ning need ei ole inimesed. Meid on algusest peale selle reisijateveoga lollitatud. Tegelik põhjus on ikka maavarade väljavedu. Eesti rahvas jääb totaalseks kaotajaks, kui sellele vastu ei hakata.“ Kesknädal kutsub eestlasi üles avama silmad ja üheskoos, nagu 25 aastat tagasi – „fosforiidisõja“ aegadel – võitlema saatuse vastu! Praegu on see veel võimalik.

Eesti sotsid võõristavad oma kolleege Euroopast

„Sotsialistliku Internatsionaaliga (SI) seotud erakondi leidub kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides, kuid kuue riigi esindajad on muutunud seal täisliikmetest vaatlejaliikmeteks. Viimaste hulgas ka meie sotsiaaldemokraadid,“ kirjutab end rahvuslaseks nimetav Andres Laiapea konservatiivses ajaveebis „Infopartisan“. Läti, Malta ja Sloveenia sotsid on tema sõnul alandatud vaatlejaliikmeteks liikmemaksude tasumatajätmise tõttu, kuid Briti, Eesti ja Hollandi sotside puhul ei ole SI oma veebilehel põhjust välja toonud. Laiapea küsis olukorrale selgitust Eesti Sotsiaaldemokraatliku Erakonna (SDE) kantseleist, kuid vastust ta ei saanud.

Blogija toob välja, et mitme Euroopa riigi sotsid on hakanud SI asemel panustama demokraatliku alternatiivina tegutseva Progressiivse Alliansi (PA) arengusse. Tegemist on uue poliitilise internatsionaaliga, mille ametlik asutamine toimus alles maikuu Leipzgis, kus Saksamaa Sotsiaaldemokraatlik Erakond tähistas oma 150. sünnipäeva. Riigikogu infosüsteemi andmetel viibis selle tähtpäevaga seotud üritustel ka SDE välissekretär Jevgeni Ossinovski, kuid PA asutamiskongressil osalenute nimekirjast Eesti sotsid puuduvad. Samas PA asutamiskongressil esines näiteks ka USA Demokraatliku Partei esindaja Howard Dean.

„Sellest on äärmiselt kahju, sest tegemist on ettevõtmisega,

millest osavõtt oleks Eestile välispoliitiliselt kindlasti kasulik,“ märgib Laiapea. Ta toob välja, et kui enamik PA liikmetest on samal ajal edasi SI täisliikmed, siis Eesti sotsid seevastu PA üritustest osa ei võta, kuid on ühtlasi loobunud täisliikme staatusest SI-s.

„PA asutamiskongressil ning nüüd Stockholmis toimunud kogunemisel ei olnud, osavõtjate nimekirjade põhjal otsustades, Euroopa Liidu liikmesriikidest esindatud ainult Bulgaaria, Malta, Slovakkia ja Eesti sotsid. Samas oli mõlemal korral kohal Oiglane Venemaa, mis sai eelmisel aastal ka Sotsialistliku Internatsionaali täisliikmeks. Eesti mõju väheneb, Venemaa mõju kasvab,“ resümeerib Laiapea, kelle sõnul on SDE (koos Malta Tööparteiiga) tänaseks muutunud kõige vähem poliitiliste internatsionaalidega integreerunud sotsiparteiks Euroopa Liidus.

Laiapea sõnul on Eesti sotside käitumine selles osas täiesti arusaamatu. Päril kummaline, et erakond, kuhu kuulub terve rida sageli just välisteamadel esinevaid isikuid (Mikser, Mikko, Turay, Hanso) on võõrandumas poliitilistest internatsionaalidest.

Kesknädal küsib: kas Eestis end poliitiliselt mittemääratlenud ja peamiselt parempoolsetest moodustunud SDE tunnetab oma maailmavaatelist erinevust Euroopa kolleegidest, mistõttu ongi eemaldunud neis organisatsioonides aktiivselt osalemisest?

HIIBUSE NÄDAL

LÄHEVAD INIMESED, LÄHEVAD KA PROBLEEMID

Savisaar rõhutas Riia ja Tallinna häid suhteid

Tallinna linnapea ja Keskerakonna esimees Edgar Savisaar osales 7.–9. novembrini Riias Koosmeele Keskuse (Saskaņas Centrs) kongressil.

Saskaņas Centrs ehk Koosmeele Keskus on Läti populaarseim erakond, kes pidas oma kongressi, kus osales 800 delegaati. Tänavu septembris parlamentivalimised võitnud, kuid valitsusliidust kõrvalejäänud vasakpoolse erakonna kongress toimus hotellis Radisson Blu Latvija. Arutati erakonna tulevikku ning eelseisvaid Seimi ja Euroopa parlamendi valimisi.

Tallinna linnapea esines kongressil eestikeelse pöördumisega, milles rõhutas Tallinna ja Riia pikaajalisi häid suhteid. Pöördumine tõlgiti suurel ekraanil vene ja läti keelde.

Koosmeele Keskuse liidri ja Tallinna suure sõbra Nils Ušakovsi sõnul on nende partei eesmärk võita Euroopa Parlamendi valimistel vähemalt kolm kohta. Lätil on tulevases Europarlamendis kokku kaheksa kohta (seni oli üheksa); Horvaatia ühinemine Euroopa Liiduga tähendas Lätile ühe koha kaotamist.

Lähetusel külastas Tallinna linnapea Läti Rahvarinde muuseumi ning kohtus Baltimaade rahvarinnete legendaarsete juhtide Dainis Ivansi ja Janis Dineviciga. Samuti toimus Tallinna linnapea kohtumine Riia linnapea Nils Ušakovsiga. Ušakovs käis viimati Tallinnas Eesti taasiseisvumispäeval, 20. augustil – koos Leedu kolleegiga, Vilniuse linnapea Arturas Zuokasega avamas Balti keti mälestuskivi Harjumäel.

Jekaterina Fedkina
tekst ja fotod

1. KUI PALJU AASTAID! Vanad sõbrad Rahvarinde päevilt (vasakult) Dainis Ivans, Edgar Savisaar ja Janis Dinevics.

2. Koosmeele Keskuse kongress 800 delegaadiga.
3. Meenutame noorust! Savisaar Läti Rahvarinde muuseumis (pildil 4) tuttava kõnepuldi taga.

E-hääletajate arv enam ei kasva

20. oktoobri valimistel võrdsustus valimisjaoskonnas eelhääletanute ja e-hääletanute arv. Esimestel e-valimistel 2005. aastal hääletas elektrooniliselt 9317 inimest ja eelhääletas valimisjaoskondades 139203 inimest. Järgnenud viie valimise jooksul on valimisjaoskondades eelhääletanute arv (vt graafikul sinine) ühel korral langenud 70604 peale, aga enamasti olnud samas suurusjärgus – 130 tuhande valija ringis.

VIRGO KRUIVE
e-vaatleja

Elektrooniliste hääletajate arv kasvas seevastu märgatavalt kuni üle-eelmiste valimiseni, jõudes 140 846 hääletajani, ning on nüüd mõnevõrra lan-

telefonid) kasutuselevõtule raha kulutamisetä. Seda isegi hääleõiguslike arvu muutumisel, mis 2011. aastal oli +16103, võrreldes 2007. aastaga, ja nüüd kohalikel valimistel -7693.

Kõige suurem muutus on enam

Valimisaktiivsus ei ole tõusnud

Uue e-hääletuse sisseviimisel oli üheks argumendiks valimisaktiivsuse tõstmine, mis pida- vat suurendama valitavate kogude legitiimsust. Hääletamisest osavõtt (vt roheline joon) ei ole e-hääletajate arvel kasvanud ja on enam kui poolel valimistel olnud vahemikus 58% kuni 63,5%. Hääletamisest osavõtt ei ole tõusnud, aga oleme saanud 21,2% kõigist antud häälest, mis anti väljaspool valimisjaoskonda, ilma ametnikke nägemata ja olid

gin vähemalt kümnekonda hääletajat. Olen veendunud, et valimisjaoskondades antud 496 242 paberhäält olid salajased, antud vaba tahtega ja ausalt kokku loetud, sest protsess oli kõigile nähtav.

Berlusconi soovis Eestis e-hääli osta?

Osalesin e-valimiste vaatlejana koolitusel, süsteemi seadistamisel ja hääle kokkulugemisel kokku kaheksa päeva alates 16. septembrist, kuid mul ei õnnestunud näha mitte ühtegi e-hääletajat. Mul on ainult usk, et mitmekesi koos e-hääletamine või häälemüük arvuti kõrvalt ei olnud laialt levinud nähtus, sest vaatlejad ega ametnikud ei näinud ühegi e-hääletaja tingimusi valimishetkel. Eesti on Euroopas Liidus loonud valimisteks süsteemi, kus iga viies hääletab potentsiaalse hääleostu tingimustes ja kus tuleb arvestada hääletajate manipuleerimise võimalusega.

Mina näen selles põhjust, miks Silvio Berlusconi soovis Eestisse kandideerima tulla, sest hääli saab osta väljaspool valimisjaoskondi. Samuti ei ole pädev võrdlus liiduvälise Šveitsi ja Norraga, kus e-hääletamine on kättesaadav umbes 5% omavalitsuste valijatele.

Kokkuvõttes: e-hääletajate arvu kasv on pidurdunud ega ole tõstnud valimistest osavõttu (ainus tellitud ja makstud uurimine hindas selle 2009. aastal 2,5% peale kõigist hääletanute); e-hääletamise kasutamine pole levinud teistesse riikidesse (me pole seda saanud eksportida), kuid oleme õnnestunud usku valimiste salajasuses ja vabaduses.

Graafik: Virgo Kruve.
Andmed: Vabariigi Valiskomisjon.

Terane mõte

KARI KÄSPER:

„Eesti poliitika tasemest aastal 2013. IRL eestseisuse liige Eerik-Niiles Kross kirjutas eile: „Eesti elas just üle kohalikud valimised, mis näitasid, et järgmistel europarlamendi valimistel võib meie esindajaks Euroopas saada näiteks Yana Toom. Mis näitasid, et 2015. aastal võib Eestit hakata valitsema erakond, kellel on sõprusleping Ühtse Venemaaga ja kes ühel halvapäeval tõenäoliselt ei näeks baaside lepingu sõlmimises midagi halba.“ Loodetavasti ei mõtle ta seda tõsiselt, või kui mõtleb, siis loodetavasti ei võeta teda enam kunagi tõsiselt. Mul on temasuguste ees palju suurem hirm kui Savisaare ees. Opositsiooni demoniseerimine on totalitaarse, mitte demokraatliku ühiskonna tunnusmärk.“

Noorema põlvkonna inimõiguslane KARI KÄSPER avaldab Facebookis oma arvamust Eerik-Niiles Krossi artikli „Minevikust, tulevikust ja rahvuslikest huvidest“ kohta 7. novembri Postimehes.

Terane mõte

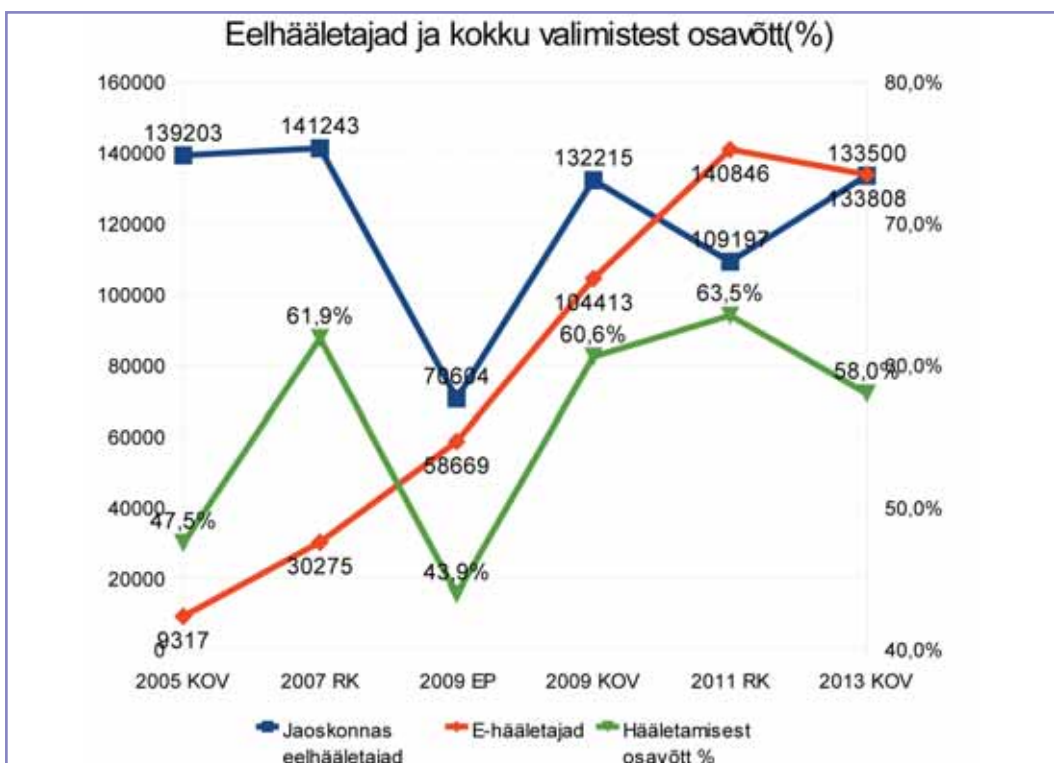
„Kõik autod lähevad varem või hiljem katki. Kõik mälu pulgad ja kõvakettad lähevad samuti varem või hiljem katki, nii et digitaalses maailmas säilitatud materjal võib ühe päevaga kaduda. Paberist me ei pääse.“

Eesti ja Rootsi kirjanik ENN NÕU (80) intervjuust Postimehe ajakirjanikule Raimu Hansonile 11. novembril.

Tartu kohtumised

Teisipäeval, 19. novembril kl 10-12 nõustab Keskerakonna Tartu büroos (Ülikooli 12) tartlasi tasuta jurist Asta Liivak. Info tel 53432072

Reedel, 22. novembril kl 14 samas kohtumine Riigikogu liikme Ester Tuiksooga.

Valimisjaoskondades eelhääletanute arv on kuue viimase valimise jooksul püsinud (sinine joon), e-hääletajate arv (punane joon) enam ei kasva ja isegi langes 133 808 peale. Hääletamisest osavõtt (roheline joon) ei ole e-hääletajate arvelt tõusu toimunud.

genud – 133 808 peale. Võib üsna kindlalt öelda, et e-hääletajate arvu kasv on saavutanud maksimumi ega saa kasvada ilma uute platvormide (nuti-

kui 100 tuhande hääletajaga, kes kolme viimase valimise jooksul on oma valiku teinud eelhääletamisega (elektrooniliselt) enne valimispäeva.

potentsiaalselt hääleostmise objektiks või arvutisüsteemi ohtude meelevaldas. Mina külastasin kahes linnas kolme valimisjaoskonda ja nä-

Alar Karis tekitas furoori

Algus esilehel

* Ühiskonnas on üha enam tajutav ootus, et majanduskriisi rängimal ajal ilmutatud kannatlikkus ja kasinus konverteeritaks käegakatsutavaks elujärje paranemiseks, ja seda mitte ebamääras kauges tulevikus, vaid lähiaastatel. Peab aga nentima, et riigi olukorra hüppelist paranemist on ka kaugemas tulevikus keeruline näha.

Pigem seab tööinimeste lahkumine ning rahvastiku vähenemine ja vananemine Eesti arengutele täiendavaid väljakutseid ja riske.

* Esmalt – enamik riigi tulused on ette broneeritud. Valdav osa riigieelarve kuludest on sellised, mis on seadusega ette määratud või muul moel fikseeritud. Need on kulud, mida riik peab rahastama oma kohustuste täitmiseks ning mis üldjuhul ei toeta riigi konkurentsivõimet. Selliste fikseeritud kulude osakaal on riigieelarves pidevalt kasvanud, on kasvanud kiiremini kui riigi tulud.

Kui sel aastal võtavad fikseeritud kulud riigieelarvest 74%, siis aastal 2017 juba 77%.

Fikseeritud kuludest suurima osa moodustavad sotsiaalkulud ehk raha, mis läheb pensionide, ravikindlustuse, peretoetuste jms tarvis ning mis võtavad riigieelarvest juba pea poole.

Ometi on isegi muu Euroopaga võrreldes madalad sotsiaalkulud Eesti riigieelarvele suureks koormaks. Pensionid on kasvanud viie aastaga mõned kümned eurod, kuid sotsiaalmaksu laekumise nende maksmiseks ei piisa.

* Ka ei pea analüütikud kestlikuks Eesti tervishoiusüsteemi. Tervishoiukulud on samuti aasta-aastalt kasvanud, olles riigieelarve üheks suuremaks kuluartikliks, kuid arstiabi kättesaadavus on vaatamata sellele halvenenud.

Rahandusministeeriumi prognoos näitab, et Euroopa Liidu toetusteta saaksid 2016. aastal pea kõik riigi tegevusvaldkonnad, välja arvatud sotsiaalvaldkond, vähem raha kui käesoleval, 2013. aastal.

* Eesti on ka üks kiiremini väheneva ja vananeva rahvastikuga riik Euroopas. Pärast iseseisvuse taastamist on loomulik iive olnud positiivne vaid ühel aastal. Alates 2016. aastast hakkab Eesti tööhõive paratamatult langema, sest tööjõuturule siseneb viiendiku võrra vähem inimesi, kui sealt vanuse tõttu lahkub. Suureneb töötava rahvastiku koormus mittetöötavate inimeste ülalpidamisel.

Rahvastiku vähenemine ja vananemine toob kaasa lüüskaskusi riigi majandusele ja rahandusele. Ettevõtjad peavad teenima endale ja riigile tulu vähemate töökätega. Samal ajal suureneb surve riigieelarve kulude, eelkõige sotsiaalkulude kasvuks.

Meie ees seisab küsimus, kust saada raha riigi pidamiseks 10, 20 ja 30 aasta pärast. Millist avalikke ülesandeid täitvat ja teenu-seid pakkuvat riiki suudavad meie vähenevad töökäed ülal pidada? Küsimus on ka, kuidas tekitada riigieelarvesse juurde n-ö uut raha, millega riiki arendada.

* Ma olen kuulnud öeldavat, et kohalikud omavalitsused on oma arengus riigist ehk keskvalitsusest kümme aastat maas. Julgen väita, et omavalitsused on kümnekond aastat riigi arengusuundumustest hoopis ees. Pean silmas, et see, mis toimub praegu maapiirkondade elanikkonnaga, kuidas inimesed paremate eneseostusvõimaluste pärast linnadesse või välismaale liiguvad, võib lähitulevikus tabada ka Tallinna, Tartut, riiki tervikuna.

Ühest küljest ei näe ma midagi traagilist selles, et paljud inimesed on leidnud tööd ja võimaluse end teostada välismaal. Kuid teisalt – kas oleme teinud kõik, et välismaale siirdunud sooviksid siia aastate pärast tagasi pöörduda? Ja kas meie elukeskkond, riigi toimimine ja ühiskonna hoiakud on sellised, et siia tagasi tuldaks? Sellise keskkonna loomine näib praegu edenevat visalt.

* Peame juba täna teadvustama, et riik ei suuda lähitulevikus kõiki teenu-seid ja avalikke hüvesid nüüdses mahus pakkuda.

* Paraku ei ole riik aastaid soovinud tegelda kohalike omavalitsuste olemuslike probleemide lahendamisega ja on jätnud tegev-mata otsused, mida keegi teine teha ei saa. Arutusel olev nn tõmbekeskuste Eesti on praeguse olukorraga võrreldes küll samm edasi, kuid mul on pigem tunne, et see kava oleks toimunud ehk veel 15–20 aastat tagasi. Praegu on olukord juba sedavõrd muutunud, et vaja oleks tunduvalt realistlikumat ehk radikaalsemat lähenemist.

* Terviklikku ja süsteemset kava Eesti elu edendamiseks pole olnud. Pigem on lahendatud üksikküsimusi, mida elu on dik-teerinud. Eesti ees seisvad demograafilised jm probleemid sun-nivad aga riigi arengut terviklikult planeerima ning oma võim-alusi kriitiliselt hindama. Selleks tuleb vaadata iseendale au-salt näkku ja vastata küsimusele, milliseid kohustusi pikemas perspektiivis suudab Eesti riik kanda. Küsimus ei ole enam, kas me suudame samamoodi jätkata. Oluline on, et me ei venitaks võimalike valikute ja otsuste tegemisega ajani, mil meil pole võimalik isevoolu kulgevaid protsesse mõjutada.

Suur väljaränne toob kollapsi

Washington Post avaldas 31. oktoobril joonise, mis näitab, millistes riikides rahvaarv kasvab või kahaneb. ÜRO Rahvastikufondi andmete põhjal koostatud joonis kinnitab, et Eesti koos mitmete teiste Balti ja Ida-Euroopa riikide ning Jaapaniga on maailmas kõige kiiremini kahaneva rahvaarvuga riikide hulgas.

INDREK VEISERIK

Joonisel (vt allpool) siniselt tähistatud alad näitavad kasvava rahvastikuga piirkondi (Austraalia, Kanada jne). Tumesiniselt on tähistatud aga rahvastiku plahvatusliku kasvuga riigid (peamiselt Aafri-

kas). Lilla värviga märgitud riikides toimub aeglane rahvastiku juurdekasv või on rahvaarv jäänud pigem samaks (Lääne-Euroopa ja USA).

Hele- ja tumepunasega tähistatud riikides toimub aga rahvastiku kahanemine – kuni 0,8% aastas.

Kes hakkab maksuma pensione?

Washington Post nimetab Ida-Euroopat otse demograafilise katastroofi piirkonnaks.

Ajaleht kirjutab, et sealsetest riikidest emigreeritakse palju ja nendes sünnib liiga vähe lapsi.

Selleks et majandus riigis toimiks normaalselt, on vaja piisaval hulgal inimesi. Kui aga tööelise elanikkonna osakaal riigi rahvastikus muutub üha väiksemaks ja domineeri-

ma hakkavad eakad, siis ootavad riiki ees raskused. „Eakad ei käi tavaliselt tööl ja tarbivad teistega võrreldes märksa enam sotsiaalteenuseid. Seega nõudlus nende teenuste järele suureneb samal ajal kui nende inimeste hulk, kelle maksudest sotsiaalsüsteemi ülal peetakse, järjest väheneb. Selline kombinatsioon toob endaga kaasa tõeliselt suured probleemid,“ hoiatab USA ajaleht.

Poolas, Tšehhis ja Slovakkias rahvaarv kasvab

„Võrumaa Teataja“ ajakirjanik Inno Tähismaa kirjutab oma blogis seda tabelit kommentaarides: Eesti ei saa pugeada väite taha, et ka teistes Euroopa riikides rahvaarv väheneb, sest Ida-Euroopa riikidest näiteks Poolas, Tšehhis ja Slovakkias rahvaarv kasvab.

„Rahvaarv kasvab isegi Islandil, mis elas üle märksa suurema kriisi kui Eesti,“ märgib Tähismaa.

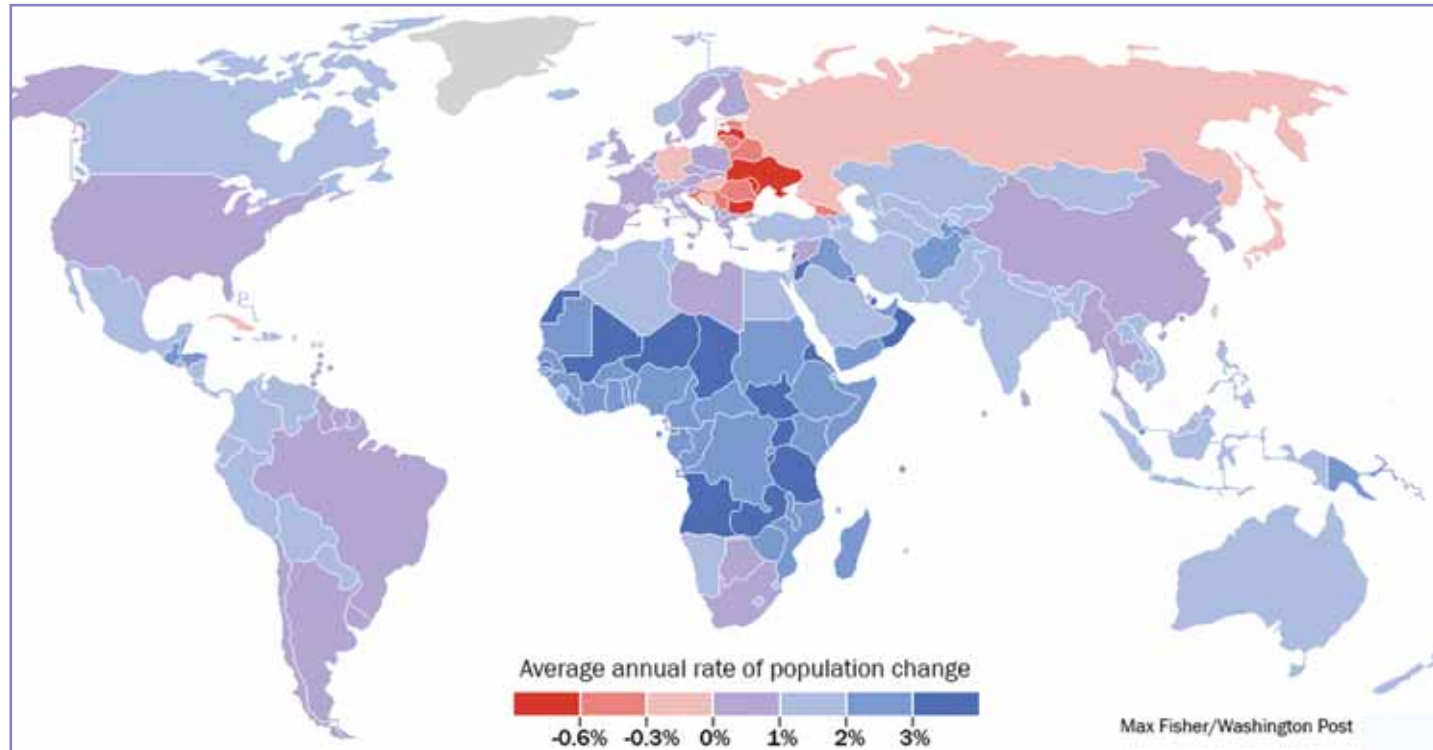
Tema sõnul pole vaja olla raketiteadlane, et aru saada:

juba paarkümmend aastat käib maailmas sõda mitte enam territooriumi, vaid inimeste pärast, eriti just noorte ja elujõuliste inimeste pärast.

„Sellal, kui Eesti panustab oma rahanatukest teise ilmasõja aegse vanaraua ostmisse, kaotatakse järjest lahinguid teisel rindel – inimeste hoidmises. Nii nagu eesti rahvas ei suutnud teise ilmasõja keerises säilitada oma iseseisvust, nii ei suuda eesti rahvas täna vastu seista välisele survele elanikke ära tõmmata,“ kirjutab Tähismaa.

Kesknädal tuleb meelde, et Reformierakond on aastaid end valijatele müünud lubaduste abil seista ettevõtluse eest ja hoida riigi rahandus korras. Need lubadused on osutunud küüniliseks valeks, sest kumbagi neist pole võimalik pidada olukorras, kus tööeline elanikkond riigist massiliselt lahkub.

Eesti majandus laguneb suure väljarände korral igal juhul koost, lubagu Andrus Ansip ja Jürgen Ligi mida tahes.

IDA-EUROOPA HÄIREKELL: Joonisel tumepunasega märgitud piirkondades (Balti ja Ida-Euroopa riigid ning Jaapan) toimub maailma kiireim rahvastiku kahanemine – kuni 0,8% aastas. Joonisel (tume) siniselt tähistatud alad näitavad kasvava rahvastikuga piirkondi. Lilla värviga märgitud riikides toimub aeglane rahvastiku juurdekasv või on rahvaarv jäänud pigem samaks.

100 000 kätepaari tööjõuturult minema – Ansipi valitsuse halva töö tagajärg

Delfi avaldas kõrvuti kaks uudist. Üks teatas, et analüütiku sõnul lahkub Eesti tööjõuturult 100 000 inimest. Teisest võis lugeda, et Andrus Ansipist saab Euroopa Liidu kõige kauem võimul olnud valitsusjuht. Sellest tohib teha järelduse, et Eesti Vabariigis on asjad halvad.

Kui ikka nii suur hulk töotajaid lahkub, siis on riigis juhtimine ja kord mäda. Umbes seitse aastat tagasi kirjutasin Ansipile kirja ja palusin temalt autogrammiga fotot (mille ta mulle ka saatis), aga praegu olen valmis selle foto ära põletama, sest ma lihtsalt ei salli seda poliitikut enam silmaotsaski. Kõike seda, mille pärast

tema juhitud valitsus on ära teeninud lihtinimeste pahameele ja viha, ei jaksagi kirja panema hakata, sest siis võiks terve raamatu kokku kirjutada. Lühidalt öeldes, valitsus on soosinud ainult ettevõtjaid ja toetanud neid, kes ise saavad endaga suurepäraselt hakkama. Tähelepanuta on jäetud kehvast sotsiaalstaatuses oli-

jad. Näiteks tavakodanikul pole mõtet hambaarsti juurde minna, sest raha hammaste raviks tal pole.

Ansipi valitsuse poliitika on selline, et palgad tõusevad igal aastal ainult neil endil ehk valitsusel ning alampalka ega toetusi rahvale ei tõsteta. Kehvad töötingimused ja madal palk ongi põhjuseks, miks 100 000 töötajat tööjõuturult ära läheb. Keegi ei tee tööd ainult tööõõmu pärast, vaid ikka selleks, et ennast ja oma peret toita. Hindade tõus on erinevates eluvaldkondades igapäevane nähtus, ja kui palka

ei tõsteta, siis ei jäägi paljudel muud üle, kui minna välismaale tööle.

Sellest saab teha vaid ühe järelduse: Ansipi valitsus on ennast ammendanud, ja jääb üle oodata vaid järgmisi Riigikogu valimisi. Loodetavasti on selleks ajaks Reformierakonna populaarsus langenud veelgi madalamale kui see praegu on, ning siis nad enam võimule ei pääse.

Hillar Kohv Viinahaualt, Tori vald, Pärnumaa

Jüri Ratas: Rahvastikukriisi lahendamine on riigi peamine väljakutse

Riigikogu aseesimees ja Euroopa Liidu asjade komisjoni liige Jüri Ratas (*pildil*) esines 5. novembril parlamendis Eesti ja Euroopa arenguid ning tulevikku käsitleva sõnavõttega. Ta rõhutas, et Eesti positiivseid saavutusi Euroopa Liidus ning euroalal varjutab meie rahvaarvu jätkuv kahanemine.

„Me oleme Euroopa Liidu toel suutnud palju vajalikke investeeringuid ellu viia. Eesti riik, omavalitsused, erinevad mittetulundusühingud ja ettevõtjad on euronahastid valdavalt edukalt kasutanud. Samas pole kahjuks alati lähtunud riigi ja rahva pikaajalistest huvidest, vaid kohati hoopis parteipoliitilistest ja isiklikest eelistustest. Järgmisel eelarveperioodil 2014–2020 tuleb eurotoetuste kasutamisel senistest vigadest õppida,“ lausus Ratas. Lihtsalt „betooni investeerimise“ asemel tuleb Eestil asespriiki sõnul keskenduda inimeste huvidele, nende elutingimuste parandamisele. Ühtlasi tuleb üha tõsisemalt mõelda tulevikule, kus Eesti peab ilma n-ö euronahadeta hakkama saama.

„Euroopa Liidu ja Schengeni viisaruumiga liitumine andis meie inimestele väga suure liikumisvabaduse. Paraku on see kõige positiivse kõrval kaasa toonud ka üha kasvava väljarände. Kümned tuhandet meie kaasmaalast on suundunud välismaale paremaid töö- ja elutingimusi otsima. Eesti rahvastikukriisi lahendamine on meie riigi järgmiste aastate kõige olulisem väljakutse, millest tuleb lähtuda ka Euroopa Liidu vahendite kasutamisel,“ rõhutas Ratas. „Eesti maapiirkondade arenguks on samuti ülioluline Euroopa Liidu põllumajanduspoliitika õiglasemaks muutmine. Tänu Baltimaade põllumajandusorganisatsioonide esindajate ning valitsusjuhtide pingutustele otsetoetused järgmisel finantsperioodil küll tõusevad, kuid kahjuks jõuab meie toetuste tase 75%-ni Euroopa Liidu keskmisest alles 2019. aastal. Vabariigi Valitsuse suure töövõiduna esitletud kokkulepe on pigem tagasihoidlik kompromiss,“ lausus asepiiker.

Ratase sõnul tuleb poliitikutel nii Eestis kui ka mujal Euroopas olla aktiivsem meie riigi huvide eest seisemisel. „Eesti on küll väike, kuid me ei tohi Euroopa Liidus ja euroalal piirduda pealtvaatajana ning kaasanoogutaja rolliga. Meil tuleb kujundada selge arusaam, millist Euroopat ja Eestit me näha soovime, ning seatud eesmärgid nimel ühiselt tööd teha.“

KE pressiteat

Haridus kui kuldkalake

Ühel päeval õnnestus taadil kinni püüda imettegev kuldkalake. Esimeseks sooviks oli vana lõhkise pesuküna asemele uus saada. Selle soovi täitumise järel ihaldas eit uut taret, seejärel lossi koos teenrite ja õukonnaga. Jumalaks saamise soov osutus aga liiga ülbeks: taat ja eit leidsid end taas lõhkise küna ees.

EHA JAKOBSON
Unipiha algkooli õpetaja

Haridus on kahtlemata instrumentaalse iseloomuga, andes inimestele võimaluse oma soove teostada. „Parem haridus“, millest aastaid kõnelevad haridusametnikud, poliitikud ja lapsevanemad, peab garanteerima, et meie lapsed saaksid rikasteks, ilusateks ja kuulsateks. Parema hariduse mõõdupuuks on täna nii meedia ja ühiskonna kui ka lastevanemate silmis hinded, testid, eksamitulemused, mida laps „palgana“ koolist koju toob.

Viibisin kord Rosmal

asuva Johannese kooli (vaba waldorfkool) sünnipäeval. Kooli vilistlane, tookordne Elleri kooli trompetiõpilane Taavi rääkis aktusel nii: „Ma tulin kooli, et targaks saada. Mul polnud selleks vaja mingeid hindeid. Mul pole nendega midagi peale hakata. Niigi oli huvitav. Nüüd, kui ma pean tegema hindele eksameid ja arvestusi, on mul pidevalt tunne, et ma vahetan oma teadmised hinde vastu. See tähendab: müün oma teadmisi ja saan selle eest hinde vastu.“

Paljud lapsed on muutunud

„kooliränduriteks“ – lapsevanem valib oma lapsele kooli teatud kriteeriumidest lähtudes. 2005. aastal Praxise uurimisandmetel oli selliseks iga seitsmes Eestimaa laps. (Kahjuks pole uut uuringut tehtud, kuigi üks eesmärki oli demograafilise olukorra ja koolivõrgu prognoosimine aastaks 2010.)

Lapsevanemad arvestavad mitmesuguste „mõõdikutega“: lähedus kodule, kogemus eelmiste kooliskäijatega, veendumus, et just see kool annab parima hariduse jne.

Hiljutine tendents

iga hinna eest panna lapsed suurde, 12-klassilisse kooli andis lapsevanematele kindlustunde, et niimoodi pääsevad nende võsukesed kord gümnaasiumiastmesse. Praeguseks teatavasti on sel alal „rong läinud“ ja veidi nõudlikumad lapsevanemad vaatavad asju sügavamalt. Neile on oluline eelkõige see, kas õhkkond koolis sobib nende lapsele. Kas õppekava ja õppemeetodid on ootuspärased? Milliseid väärtusi koolis hinnatakse ja lastele püütakse edastada? Milline visioon ja eesmärgid on koolil? Kas lapsevanemad on oodatud kaasa rääkima, kas õpetajad on usaldusväärsed, koostöö- ja arenemisvõimelised?

Lapsevanemate aktiivsusest

oleneb suuresti see, kas kodukohakool vastab nende ootustele või mitte. Nad saavad mitte ainult mõjutada koolitegelikkust, vaid kaasa aidata ka sellele, et ühine visioon ellu rakenduks.

Mõelgem praegu kasvavale erakoolide loomise tendentsile, mis on eelkõige vaimne alternatiiv olemasolevale munitsipalkoolile (sisuliselt riigikoolile). Praegu on neid kokku 45. Väheste eranditega on tegu väikekoolidega, kus hinnatakse lapsesõbralikkust, loovust, head koolikeskkonda. Tegelikult on kõike seda võimalik luua ka nn tavakoolis. Võtame Pikakannu kooli juhtumi, kus omavalitsus käitus kui kuri võõrasema. Nagu muinasjutus, nii ka elus saab see „võõrastütar“ ootamatult

hendeid rakendavad – see ei sõltu niivõrd õpilaste arvust kui õpetajatest endast.

„Algkool on jätkusuutlik siis, kui seal pole liitklassi,“ teavitab meid tollane Praxise uurimus. See tõdemus pärineb maakondade hariduselu arengukavadest. Meie kool on olnud liitklassiline „aegade algusest“. Ma ei tea ühtegi õpilast, kellest oleks saanud „külaõid“, ka kõige probleemsematest peredest pärit lastest on sirgunud tublid tööinimesed, mõnedest ka teadusdoktorid. Liitklassiline kool vajab oskuslikke, innovaatilisi ja arukaid õpetajaid, toetavat seadusandlust ja pädevaid otsustajaid. Ja kahtlemata kogukonna toetust.

Liitklassiline õpetus

ehk erialiste pedagoogika levib praegu paljudes arenenud maades, kuna selles nähakse rohkesti positiivseid jooni. Erinevalt tavaklassidest arenevad liitklasside õpilastel iseseisvalt töötamise ja õppimise oskused kiiremini kui üksik-

tänapäevalgi oma aktuaalsust kaotanud pole.

Ja lõpuks

tahan tähelepanu juhtida kolmele põhimõttele. Täiskasvanuks saamine ja ühiskonda sisenemine saavad toimuda iga põlvkonna juures suuresti üksnes kooli kaudu. Kool ei suuda tänapäeval teadmiste vahendamises enam võistelda koolivälise maailmaga. Mis jääb siis kooli ülesandeks? Kui ühiskonnas on kokku lepitud teatud väärtustest ja käitumisnormidest, mida omandamata pole võimalik ühiskonda jätkusuutlikuna hoida – siis just kool on see paik, kus neid edastada, harjutada, kogeda, õppida elama nii, et meis säiliks üksteisest hoolimine ning lugupidamine. See on ka identiteedi ja juurte küsimus, sest just koolist saab laps sellise valiku kultuuri, mis teda, loodetavasti, eestlasena (selle maa inimesena) aitab tunda.

Eestlased

on end ikka nimetanud maa-rahvaks, rasketel aegadel on

Toomas Takkis

kirjutab koolirahva-listis: „Kui Arno isaga peale suvevaheaga koolimajja jõudis ... selgus, et klass oli pooltühjaks jäänud. Tootsi pere kolis juba kevadel Soome, Imelik on teel Austraalia poole, Raja Teele olla kuuldavasti Saksamaal, Kiir Iirimaal, Tõnisson ja Lesta elavad nüüd kuskil Tallinnas või selle lähistel. Puudu oli teisigi. Õpetaja Lauri asemel hakkab enamikku tunde andma köster. Laur ise aga mängivat viiulit bändis, Rootsi vahet sõitvat laeval. Eks ta ole.“

Tänased valikud

otsustavad meie homse saatus. Sedasama teevad lapsevanemad haridusvalikutega oma lapse tarvis. Tuleb hoolega mõelda, mida väärtustada, et ühel päeval mitte seista samamoodi lõhkise küna ees nagu eit ja taat kuldkalakese-muinasjutus. Mida eit ja taat peale hakkavad, seda mina ei tea. Aga ellu on vaja jääda. Nagu oleme seda teinud aastasadu.

Toomas Takkis kirjutab koolirahva-listis:
„Kui Arno isaga peale suvevaheaga koolimajja jõudis ... selgus, et klass oli pooltühjaks jäänud. Tootsi pere kolis juba kevadel Soome, Imelik on teel Austraalia poole, Raja Teele olla kuuldavasti Saksamaal, Kiir Iirimaal, Tõnisson ja Lesta elavad nüüd kuskil Tallinnas või selle lähistel. Puudu oli teisigi. Õpetaja Lauri asemel hakkab enamikku tunde andma köster. Laur ise aga mängivat viiulit bändis, Rootsi vahet sõitvat laeval.“

Unipiha algkool Kambja vallas Tartumaal.

hästi hakkama. Või rusikatega vehkimine Pühajärve kooli ümber. Mõni hea aasta tagasi „mõrvas“ Elva linnavalitsus Peedu algkooli, nimetades seda „koolide ühendamiseks“. Praegu on seal tekkimas erakool, sest kogukond on sellest huvitatud ja kuuldavasti ka paljud Elva lapsed on sinna kooli pandud. Miks mõni omavalitsus saeb oksa, millel ise istub?

Jätkusuutlikud ja jätkusuutmatud koolid

määratakse peaaegu alati õpilaste arvu järgi, teised näitajad (suurema kooli kaugus, bussiliiklus) taanduvad selle ees. Milligipärast pandi kinni just algkoolid ja ka mõni väiksem põhikool, kuigi väljaütlemites kõneldi kodulähedase kooli säilimisest. Millise õpikeskkonna suudavad õpetajad luua, milliseid tähendusi ja väärtusi nad lastele edasi annavad, millised pedagoogilised veendumused neil on, kuidas nad õppeva-

klassides. Neid ei kammitseta ühe klassi materjalidega, vaid nad „arenevad ette“.

Tähtsal kohal on liitklassis üksteise õpetamine ja omavahelised arutlused. Kõige olulisemaks eeliseks tavaklassiga võrreldes tuleb lugeda seda, et tunduvalt enam arenevad sotsiaalsed oskused ja isikuomadused. Liitklassis on paratamatu, et õpitakse arvestama üksteisega, aitama ja abi vastu võtma, koostööd tege-

ma. Müüti „liitklass pole jätkusuutlik“ levitavad asjatundmatud inimesed. Minu teadusmagistritöö on tehtud liitklassidest, olen aastaid tegelnud ka liitklassiõpetajate täienduskoolitusega – nii et ma tean, millest räägin. Maakoolidele on liitklassid paljudel juhtudel ainus ellujäämisvõimalus. Ka eelmise vabariigi ajal oli suur hulk kooli liitklassilised. Just tänu sellele areneski välja Johannes Käisi kooliuuendusliikumine, mis nii meil kui ka Soomes

just maa olnud meie päästja, varjaja, toitja. Endiselt on inimesi, kes tahavad elada ja töötada maal, olla maa, mulla ja päikese ligi, elu halduse juures. Miks peab nende lapsi „tõmbama keskustesse“, eemale pääsukeste lennust taeva all, põllul voogavast viljast, ümberringi pulbitsevast loodusest? Eelmisega seotult: see on eelkõige meie riigi

Julgeoleku ja kaitse küsimus,

et maa oleks asustatud. Tühja maad on kerge vallutada. Meenutagem kasvõi hiljutist suurt rühma võõramaalasi, kes üle piiri imbusid ja kinni peeti tänu kohalikele elanikele. Riigi strateegia peaks hoopis olema rahva, sealhulgas ka koolide, tagasitoomises maa- ja inimeste tagasitoomises „tõmmates“. Meie lapsed vaatavad maailmas ringi ja tulevad kodupaika tagasi ainult siis, kui nende juured on tugevad.

Mõtlemiseks:

aastasadu oli meie rahva saatuses olla kas teoorjaks, talipoisiks või kõõgiteenijaks, paremal juhul aidameheks, kupjaks või kõrtsimeheks mõisas, siis kas nüüd saab meile osaks samasugune roll rikkas Euroopas ja USA-s – olla lapsehoidjateks, koristajateks, puuviljanoppijateks, kalkunikitkujateks, ehitusmeesteks, keevitajateks jne jne. Harvem, kel veab, saavad õdedeks-arsideks või mõne muu keskklassi-eriala esindajaks selles maailmas.

Kas laulupeod jäävad ainsateks kohtadeks, kus me, eestlased, veel üksteisega kokku saame?

Eha Jakobson ütles eelpoolestatud mõtet välja Maarahva kongressil septembris 2013

16. november – 25 aastat suverää

„Eesti rahvas on Läänemere kallastel maad harinud ja kultuuri arendanud enam kui viis tuhat aastat.“ Nende sõnadega algab 1988. aasta 16. novembril Eesti NSV Ülemnõukogus vastu võetud „Eesti NSV suveräänsusdeklaratsioon“. Nii poliitiliselt kui ka juriidiliselt kaalukas dokumendis kuulutati Eesti seaduste ülimuslikkust Moskva õigusaktide suhtes. Kui rääkida isikute rollist ajaloos, tuleks esmalt mainida Ülemnõukogu istungit juhatanud EKP keskkomitee I sekretäri Vaino Väljast, välisminister Arnold Greeni jmt, kelle otsustest ja vastutusest sõltus Eestimaa ja siinse rahva edasine käekäik.

25 aasta tagust ajaloolist sündmust analüüsis esmalt ajaloolane ja kauaaegne poliitik, tänane Tallinna Linnaarhiivi juhataja Küllö Arjakas. Toona oli ta Eesti Muinsuskaitse Seltsi vastutav sekretär.

Kuivõrd võiks suveräänsusdeklaratsiooni võrrelda mõne muu samalaadse dokumendiga ühe või teise riigi ajaloos?

“Vaevalt me leiame ühe või teise riigi ajaloost väga täpset analoogi, sest ajad, olud ja ajalugu mõjutavad otsused on rohkem või vähem erinevad. Võib-olla leiab mõne analoogi 1960-ndate algusaegadest, kolmanda maailma vabanemisest. Mõni neist

Suveräänsuse mõiste on ajaloos olnud üsna veniv. Seda on käsitletud kui rahvuse võimutäiust ja rahvuse õigust vabalt määrata oma saatust. Suveräänsust on mõistetud ka kitsamalt – küll tegevusvabadusena, aga siiski teise riigi raames.

1980. aastate NSV Liidus oli see kummuline teema, sest 1977. aastal vastu võetud nn Brežnevi põhiseaduses kasutati ühtaegu nii liidu kui ka liiduvabariikide suveräänsuse mõistet. Aga NSV Liidu õigusteadlased ega teisedki ei üritanud nende formuleeringute sisu täpsustada või neid omavahel kooskõlastada.”

1987–1988 toimus Eesti ja kogu toonase N. Liidu lähiajaloo mitu olulist sündmust. Millised neist suveräänsusdeklaratsiooni vastuvõtmist enim mõjutasid või löid sellele eeltingimused?

“Pisut kaugema fooni andsid 1987. aasta algul puhkenud „fosforiidisõda“ ning sama aasta augustis toimunud Hirvepargi miiting ja septembris avaldatud nelja ühiskonnategelase ettepanek viia Eesti NSV üle täielikule isemajandamisele. 1988. aasta jaanuarist on oluline EKP pleenum, kus seati esiplaanile ühiskonna demokratsiseerimine. Alles siis sai hakata avalikult ja laiemalt arutlema demokraatia üle NSV Liidus ja Eesti NSV-s.

Konkreetsed fooni andis mõistagi 1988. aasta kui laulva revolutsiooni tipaeg. Selg löödi sirgu, ridamisi oli suuri saavutusi ja sellele kõigele järgnes külma dušina NSV Liidu konstitutsiooni paranduste projekti avaldamine avalikuks aruteluks. Taheti ju uue ja loodava kõrgeima NSV Liidu võimuorgani (= NSV Liidu Rahvasaadikute Kongressi) pädevusse anda ka liiduvabariikide võimuorganite aktide tühistamise õigus. Nüüd omandasid varasemad, täiesti tühipalja sisuga loosungid, sh 1977. a NSV Liidu konstitutsioonis olnud suveräänsusesätteid ootamatult uue tähenduse ja kaalu.”

Milles seisneb suveräänsusdeklaratsiooni juriidiline ja poliitiline tähendus Eesti edasise iseseisvumisel?

Kuivõrd sai selle dokumendi pinnalt iseseisvustprotsessiga edasi minna? “Suveräänsusdeklaratsioon andis venivale mõistele suveräänsus selge ja ühemõttelise sisu, mis tähendas Eesti NSV otsesest vastandumisest Moskva keskvõimule. Eesti NSV suveräänsus (suveräänsus) tähendas 16. novembri deklaratsiooni kohaselt, et just Eestile kuulub kõrgeimate võimu-, valitsemis- ja kohtuorganite näol kõrgeim võim oma territooriumil ning et terviklik suveräänsus on samas ka lahutamatu. Selles

Põhisurvet suveräänsusdeklaratsiooni vastuvõtmiseks avaldas Eestimaa Rahvarinne, kelle initsiatiivil koguti Eestis 861 987 allkirja nõudmisele peatada NSV Liidu konstitutsiooni muudatuste ja paranduste arutelu Eestis - see on suurim kodanikuinitsiatiiv Eesti ajaloos.

seisnebki toonase dokumendi juriidiline ja sisuline tähendus ja tähtsus. Eesti pakkus omalt poolt Moskvale n-õ valurahaks

ESIMENE REAALNE SAMM VABADUSE TEEL: 16. novembril Linnahallis pärast suveräänsusdeklaratsiooni vastuvõtmist. Vasakult: Arnold Rüütel, Indrek Toome, Edgar Savisaar, Gustav Tõnspöe, Arno Almann, Enn Põldroos. Päevakangelane Vaino Väljas on mälestustes rääkinud, et ta kõndis Toompealt alla ja vestles terve tee tänulike inimestega. Raamatust „Rahvarinne 1988“ (2008)

liidulepingu ideed. 1988. a sügisel oli seegi Moskva jaoks täiesti vastuvõetamatu, sest nii vaidlustati NSV Liidu funktsioneerimise üks

teemasid, põhiküsimusega: kuidas edasi?”

Kuidas hinnata erinevate institutsioonide (Rahvarinne, rahvuslikult meelestatud komparteiitide jmt) rolli suveräänsusdeklaratsiooni vastuvõtmisel? Kas saab eraldi hinnangu anda ka isikutele: Vaino Väljas, Arnold Rüütel, Indrek Toome, Edgar Savisaar jt?

“Põhisurvet suveräänsusdeklaratsiooni vastuvõtmiseks avaldas Eestimaa Rahvarinne, kelle initsiatiivil koguti Eestis 861 987 allkirja nõudmisele peatada NSV Liidu konstitutsiooni muudatuste ja paranduste arutelu Eestis. Ja ehkki mõni inimene kirjutas oma

nime (allkirja) mitteroetavalt ja mõni andis koguni mitu allkirja, on need enam kui 860 tuhat allkirja ikkagi omal moel suurim kodanikuinitsiatiiv Eesti ajaloos. Edumeelsem osa komparteiitide ja Ülemnõukogu Presiidium (Kadriorg) püüdis manööverdada. Neile oli selge, et kiiresti kumuleeruvast õhkkonnast tuleb midagi teha, aga teha nii, et mitte ise n-õ rusude alla jääda; ning ka nii, et Moskva ei sekkuks siinsetesse protsessidesse otsese jõuga. Savisaar rakendas oma energia ühelt poolt Rahvarinde massiaktiividesse ning teisalt juristide ja muude kaasamõtlevate töörühma tegevuse koordineerimisele. Just need rühmad töötasid

Arjakas

maadest omas varasemast ajast teatud küsimustes autonoomiat ja ehk mindi oma õiguste laiendamise taotlemisel meie suveräänsusdeklaratsiooniga sarnanevale arenguteele – s.t tahtmist oma õigusi suurendada, voli ise asju otsustada.

Palju õnne, Kesknädala peatoimetaja

Urmi Reindel täitus 12. novembril 60 eluaastat. Sel puhul avaldame häid soovide Urmi kolleegidelt ja võitluskaaslastelt, kellega koos on tulnud pikkade aastate jooksul läbi tules ja veest.

Küll on tore, et Sa olemas oled!

Liialdamata võin öelda, et ma ei kujuta seda rohelise peaga ajalehte Kesknädal ette ilma tema vahva peatoimetaja Urmita. Muidugi ütlete, et asendamatuid pole, kuid ma vaidlen vastu. On inimesi, keda on võimatu asendada. Ja kui asendada, siis poleks Kesknädal enam see, mis ta on praegu. Ilma Urmita poleks ajaleht niisugune, milline loojad tema välja mõtlesid. Ilma Urmita poleks leht enam see, mida prae-

gused lugejad ootavad. Võite küsida, et miks ma ainult lehest räägin? Kas midagi muud Urmi kohta öelda polegi? Mina räägin lehest, sest Urmi ja minu jaoks on ta meie ühine laps. Urmi ja Kesknädal kuuluvad kokku, ning seda tean mina teistest paremini. Ja kas pole mitte vahva, kui mõnel elutähtsal päeval, mil inimese poolt elu jooksul loodud rikkust kokku loetakse, mahub sellesse varamusse ka oma armastatud ajaleht. Milline hindamatu aare!

Kallid lugejad! Kuid meie oleme veel rikkamad, sest meil on nii leht kui ka tema tegija, Urmi!

**Heimar Lenk
Riigikogu liige
Endine Kesknädala
peatoimetaja**

**Kallis Urr!
Sa ju mäletad,
kuidas kõik algas!
Kas mäletad, mis
meid kokku viis?**

Kokku viis meid omandireform. Tallinna Tehnikaülikooli õppejõudude vestlusringist kujunes olude teravnedes rahvaalgatuslik ühendus Õiguslik Tasakaal. Sina tegutsesid tollal TTÜ

ajalehe toimetajana. Sündüürnike sotsiaalse staatusega isikute tekkimisel omandireform sai Sinust Eesti Üürnike Ühenduste Liidu pressiesindaja. Sai selgeks, et riigi ja ühiskonna ümmikseisust saab edasi vaid valitsevate poliitiliste lähtekohtade muutmise teel. Oma õiguste eest oli vaja seista. Nii kujunes Õigusliku Tasakaalu Erakond, kus me Sinuga koos valimisliidu Õiglus koosseisus osalesime 1995. aasta valimistel.

Elu kulg tõi kaasa paljude Õigusliku Tasakaalu Erakonna liikmete liitumise Eesti Keskerakonnaga, kelle programmis on ainukesena Eesti erakondadest leidnud kajastamist sündüürnikele tekitatud ebaõigluse ja

ülekohtu heastamise vajadus. Ka Kesknädala peatoimetajana oled Sa olnud meie murede ja taotluste kajastaja.

**Eesti Üürnike Liidu nimel
Sinu Taavi, Toomas, Peeter,
Vello, Einar, Karl, Enno,
Valdo, Jaak, Vello, Rein, Mart
jpt.**

**Urmi – Eesti
viimaseid ausaid
ajakirjanikke**

Olen Urmiga lähemalt tuttav vähemasti 13 aastat ja pean teda üheks oma parimaks sõbraks. Tegime mõnda aega koos Tehnikaülikooli ajalehte, seejärel suhtlesime Ajakirjanike

Liidu üritustel, kuni 2012. aasta veebruarist hakkasime üheskoos esinema Tallinna TV meedia-kriitilises saates „Meedia keskpunkt“. Mäletan, et algul oli mõte teha „Kesknädala“ tundi. Samasuguseid peavoolumeedia tunde on ju nii riigiradio kui ka Kuku saatekavas. Ent ükski neist kanalitest ei annaks kindlasti sellele alternatiivsele poliitikahelele sekunditki oma eetriaega. Urmi oli siiski algusest peale vastu sellele, et piiratud vaid tema lehe teemadega. Need peaksid kõnema ise enda eest, aga teravdatud kriitikat ja analüüsi vajab just kommertslik *mainstream* ja riigimeedia, mis üha kaugeneb rahvast. Urmit iseloomustabki põhimõttekindlus ja soovimatust vahendada erakondlike stereo-

nsusdeklaratsioonist

välja suveräänsusdeklaratsioonid erinevaid variante. Rüütel ja tema meeskond püüdis Kadriorus neid variante pehmedada, aga nii, et mitte oma nägu kaotada. Vaino Väljase ülesandeks jäi viimase variandi läbisurumine Eesti NSV Ülemnõukogu erakorralisel istungjärgul 16. novembril. Ärgem unustagem, et see Ülemnõukogu oli „valitud“, s.t moodustatud 1985. aastal. Ja see toimus kõikide stagnatsioonide reeglite järgi: nii palju töölisi ja kolhoosnikke, nii palju kommuniste ja komnoori, ettenähtud arv Nõukogude sõjamehi jne. Eks neist suur osa ikkagi jälgis otsustava hääletuse eel ping-salt Vaino Väljase kätt: kui partei keskkomitee esimese sekretäri käsi tõusis otsuste toetuseks, siis oli paljudel Toompea saalis juba kindlasti päris raske oma kätt mitte tõsta.”

Ajaloo „oleks'itele“ üldiselt ei tugineta, kuid kui suur oli oht, et suveräänsusdeklaratsioon jäänuks vastu võtmata? Kuidas mõjutanuks selline stsenaarium edasisi sündmusi ajaloos?

„Ilmselt oluks deklaratsioon vastu võtmata jätmise mitte kui külm dušš, vaid isegi kui ootamatult saabunud väike jääaeg neile sadadele tuhandetele Eesti inimestele, kes 1988. aastal ühel või teisel moel edendasid laulva revolutsiooni mitmekülgsed protsessid. See oleks olnud suur löök ning tuntav pettumus, mis kindlasti oleks uuenduste hoogu ja energiat maha võtnud. Kui kaua ja kui suures ulatuses, seda on mõistagi raske öelda.“

Mis on Teil endal sellest 16. novembrist meelde jäänud?

„Jah, mäletan seda päeva üsna hästi, sest Eesti Televisioon tegi sellest otseülekande. Muinsuskaitse Selts kasutas sel ajal Eesti Kultuurifondis ühte tuba ja ma lippasin seal alatiht välja, vaatama

Kultuurifondi saalis olevat telerit. Selle ees oli teisigi uudistajaid, kellega sai mõtteid jagatud. See oli ka esimene Ülemnõukogu istung, mida ma eales olin jälginud.

Mind pani toona imestama kogu selle protsessi aeglus ja lausa lõputu venimine. Ehk – millegipärast ootas, et kohekohe asutakse põhiküsimuse juurde. Selle asemel toimus seal kõikvõimalikke protseduure: Moskvasse põgenema sunnitud Karl Vaino vabastati veel Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi liikme kohustest ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimees Bruno Saul vabastati oma ametikohalt seoses tööleasumisega NSV Liidu kaubandusesindusse Saksa DV-s. Kinnitati veel ridamisi seadlusi, mille kohaselt vabastati igasugu riiklike komiteede ja ministriteeriumide juhte ning uued tegelased kinnitati jälle ametisse. Lühidalt: kõik venis, ja see tegi mind kuidagi murelikuks.

Aga pika päeva lõpetuseks kuulasin veel Vikerraadiost otseülekannet Tallinna Linnahallist, kus suveräänsusdeklaratsiooni toetanud saadikud kohtusid neid pikki tunde oodanud rahvamassiga. Sellestki otseülekandest on meelde jäänud mõned emotsionaalsed hetked.“

Nii meenutas siis Külle Arjakas. Kuid andkem sõna ka Mai Kolossovale – daamile, kes tegi samuti sel päeval ajalugu.

Suveräänsusdeklaratsiooni vastuvõtmise päeval kinnitati Ülemnõukogu istungi juhatajaks Vaino Väljas tänu EKP Valga rajoonikomitee I sekretäri Mai Kolossova ettenägelikkusele ja aktiivsusele. Mis põhjustas sellise tegutsemise? Kõige suurel määral toonasele rahvusliku tiiva esindajalt, tänaselt Pärnu rahvaülikooli portselanimaali õpetajalt.

„Ülemnõukogu istungi ajal oli

saalis pingeline õhkkond, sest tekkis oht, et osa venekeelsete saadikute vastuseisu tõttu jääb suveräänsusdeklaratsioon vastu võtmata. Arvati, et

Kolossova

Ülemnõukogu juhatajale Valde Roosmaale (Järvamaa parteikomitee sekretär – Toim.) osutus istungi juhatamine keeruliseks. Mul polnud midagi Roosmaa kui inimese vastu, kuid süda ja mõistus ütlesid, et seda istungit peab juhutama Vaino Väljas. Väljasele jõudsin ettepaneku tegemise plaanist teada saadud setamisruumis, kus ta vaheajal viibis. Tänu Väljase juhtimisele ja autoriteedile sai suveräänsusdeklaratsiooni toetavad hääled ka n-ö kõhklevatelt saadikutelt. Pärast deklaratsiooni vastuvõtmist olin eufoorilises meeleolus. Meid intervjuerisid ja pildistasid välismaa ajakirjanikud. Minu rõõmpisarates näopilt sattus ka ühe välismaise ajakirja esikaanele.“

Ka Jõgeva linna aukodanikul Eino Veskisel on põhjust 25 aasta järel toda sündmust meenutada – ta on teenekas ajalooõpetaja, Vaino Väljase kursusekaaslane ja sõber.

„Uus lehekülge eesti rahva ajaloo avanes 16. juunil 1988, kui kompartei keskkomitee I sekretäri kohalt

vabastati Karl Vaino ja asemele pandi eestimeelne, Hiiumaa päritolu diplomaat Vaino Väljas, kes kohe asus rahvaliidumise etteotsa. 16. novembril 1988 võeti tema juhtimisel vastu suveräänsusdeklaratsioon. Kell 22.50 sisenesid saadikud Linnahalli, kuhu oli kogunenud 5000 inimest. Kõlasid kauakestev aplaus ja isamaalised laulud, lehvisid sinimustvalged lipud. Õhtul ilmus veel kaks ajalehte

Veski

– „Rahva Hääle“ ja „Sovetskaja Estonija“ ühistiraažiga 120 000.“

Suveräänsusdeklaratsiooni jõustus tollaste seaduste järgi alles pärast ajalehes avaldamist. Seetõttu kiirustati lehte väljaandmisega, et Moskva ei jõuaks midagi ära keelata. Eestlaste 25 aasta tagust koostöövõimet ja otsustavust oma tahte läbisurumisel annab täna ainult imetleda.

Lukas

Koostanud Jaan Lukas

TALLINNA TV
18. – 24. NOVEMBER

ESMASPÄEV, 18.11

08:00 TÄNA. Nädala kokkuvõte*
08:15 Pühapäevate*
09:00 Draamaseriaal. Viis tähti 20/33*
09:45 TÄNA. Nädala kokkuvõte*
10:00 Dokumentaalfilm. Maailm 50 aasta pärast 3/3*
10:55 Kultuurimeeter*
11:40 BBC krimiseriaal. Surm Paradiisis 10/16*
12:35 Keskkonnapäev*
13:05 Oma Valitsus*
13:35 Info TV
15:00 OTSE: Ülekanne Riigikogust
18:00 TÄNA. Uudised
18:15 Draamaseriaal. Armuleek 219/304
19:00 TÄNA. Uudised
19:15 Terve tervis
19:40 Päevakava
20:00 TÄNA. Uudised
21:00 Ühistegevuse pooltund
21:30 Alariste (Hispaania, Prantsusmaa, USA 2006)
23:50 TÄNA. Uudised*
00:50 Draamaseriaal. Armuleek 219/304*
01:35 Terve tervis*
02:00 Päevakava*
02:20 Ühistegevuse pooltund*
02:50 TÄNA. Uudised*
03:50 Info TV

TEISIPÄEV, 19.11

08:00 TÄNA. Uudised*
09:00 Draamaseriaal. Armuleek 219/304*
09:45 Ühistegevuse pooltund*
10:15 Terve tervis*
10:40 TÄNA. Uudised*
11:40 Päevakava*
12:00 Ülekanne Riigikogust*
15:30 Info TV
16:45 Päevakava*
17:05 Ühistegevuse pooltund*
17:35 Terve tervis*
18:00 TÄNA. Uudised
18:15 Draamaseriaal. Armuleek 220/304
19:00 TÄNA. Uudised
19:15 Miniseriaal. Kuritööd 5/6
20:00 TÄNA. Uudised
21:00 Mõtlemis taas
22:00 Osama (Afganistan 2003)
23:25 TÄNA. Uudised*
00:25 Draamaseriaal. Armuleek 220/304*
01:10 TÄNA. Uudised*
02:10 Mõtlemis taas*
03:10 Info TV

KOLMAPÄEV, 20.11

08:00 TÄNA. Uudised*
09:00 Draamaseriaal. Armuleek*
09:45 Miniseriaal. Kuritööd 5/6*
10:30 TÄNA. Uudised*
11:30 Vintskapist soklini*
12:00 OTSE: LV Pressikonverents
12:30 Mõtlemis taas*
13:30 Osama (Afganistan 2003)*
14:55 Info TV
16:30 Mõtlemis taas*
17:30 LV Pressikonverents*
18:00 TÄNA. Uudised
18:15 Draamaseriaal. Armuleek
19:00 TÄNA. Uudised
19:15 Meedia keskpunkt
20:00 TÄNA. Uudised
20:25 OTSE: Korvpall
22:15 Riisi rapsodia
00:05 TÄNA. Uudised*
00:30 Meedia keskpunkt*
01:15 Draamaseriaal. Armuleek*
02:00 TÄNA. Uudised*
02:25 LV Pressikonverents*
02:55 Info TV

NELJAPÄEV, 21.11

08:00 TÄNA. Uudised*
08:25 Hõimupäeva jutud 2012.*
09:00 Draamaseriaal. Armuleek*
09:45 Meedia keskpunkt*
10:30 TÄNA. Uudised*
10:55 Suur Paunvere Väljanäitus Palamusel 2013*
11:25 LV Pressikonverents*
11:55 Riisi rapsodia*
13:45 Korvpall. Rakvere Tarvas vs Antwerp Giants*
15:30 Info TV
16:45 Tähtede laul 2011, 1/2*
17:15 Meedia keskpunkt*
18:00 TÄNA. Uudised
18:15 Draamaseriaal. Armuleek
19:00 TÄNA. Uudised
19:15 Suvekool. Tasuta ühistranspordi kapital
20:00 TÄNA. Uudised

20:30 OTSE: TeleTallinn.
Linnapea tund
21:30 Dokumentaalfilm.
Põgenemine vabadesse 1/2
22:25 Nomaad
00:15 TÄNA. Uudised*
00:45 Draamaseriaal. Armuleek*
01:30 TeleTallinn. Linnapea tund*
02:30 TÄNA. Uudised*
03:00 Info TV

REEDE, 22.11

08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 Sini-valge lipu all.
Raehärrad*
09:00 Draamaseriaal. Armuleek*
09:45 Suvekool. Tasuta ühistranspordi kapital, 4*
10:30 TÄNA. Uudised*
11:00 TeleTallinn. Linnapea tund*
12:00 Dokumentaalfilm.
Põgenemine vabadesse*
12:55 Nomaad*
14:45 Info TV
16:50 Tähtede laul 2011, 2/2*
17:20 Tallinna tramm 125*
18:00 TÄNA. Uudised
18:15 Draamaseriaal. Armuleek
19:00 TÄNA. Uudised
19:15 Inimese mõde*
19:45 HeadRead. Hetki kirjandusfestivalilt
20:00 TÄNA. Uudised
21:00 Dokumentaalfilm.
Veelinnurahvas
Maatriks
22:40 Pariis, ma armastan sind
00:30 TÄNA. Uudised*
01:30 Draamaseriaal. Armuleek*
02:15 Inimese mõde*
02:45 HeadRead. Hetki kirjandusfestivalilt*
03:00 TÄNA. Uudised*
04:00 Info TV

LAUPÄEV, 23.11

08:00 TÄNA. Uudised*
09:00 Draamaseriaal. Armuleek*
09:45 Inimese mõde*
10:15 HeadRead. Hetki kirjandusfestivalilt*
10:30 TÄNA. Uudised*
11:30 Terve tervis*
11:55 Maatriks*
12:40 Ühistegevuse pooltund*
13:10 Dokumentaalfilm.
Veelinnurahvas*
14:05 TeleTallinn. Linnapea tund*
15:05 Pariis, ma armastan sind*
16:55 Info TV
17:40 Korvpall. Rakvere Tarvas vs Antwerp Giants*
19:30 Roheline Tallinn
20:00 TÄNA. Uudised
20:15 Draamaseriaal. Viis tähti
21:00 Itaalia miniseriaal. Kogu tööde minu isast 1/2
Uneteadus
22:40 TÄNA. Uudised*
00:30 Roheline Tallinn*
00:45 TÄNA. Uudised*
01:15 Uneteadus*
01:30 Uneteadus*
03:20 Info TV

PÜHAPÄEV, 24.11

08:00 TÄNA. Uudised*
08:15 Kraamikaamera*
08:45 Draamaseriaal. Viis tähti*
09:30 Roheline Tallinn*
10:00 Itaalia miniseriaal. Kogu tööde minu isast 1/2*
11:40 Maradona
13:15 Maatriks*
14:00 Info TV
15:00 Pühapäevate*
15:45 Terve tervis*
16:10 Inimese mõde*
16:40 HeadRead. Hetki kirjandusfestivalilt*
16:55 OTSE: Korvpall. BC Sini-valge lipu all.
18:45 Lasnamäe lamburid*
19:05 Draamaseriaal.
Peaminister 1/14
20:00 TÄNA. Nädala kokkuvõte
20:15 Draamaseriaal. Viis tähti
21:00 BBC krimiseriaal. Surm Paradiisis 11/16
Pillimeeste klubi
22:00 Pillimeeste klubi
23:00 Jooksujalu
00:30 TÄNA. Nädala kokkuvõte*
00:45 Pühapäevate*
01:30 Terve tervis*
01:55 Kraamikaamera*
02:25 Pillimeeste klubi*
03:25 Info TV

Urmi Reinde!

Urmi

tüüpe või veel vähem suunatud propagandat, seda ka meie saates. Ajakirjanikuna par excellence juhindub Urmi eelkõige oma lugejast, sellest rahvaosast,

kes suuresti on Uus-Eestis jäetud tegelikust otsustamisest kõrvale ja koos sellega vaesuslõksu. Ka neist poe taga õllepudeli ääres Eesti pärast muretsuvaist töötuist meestest või Tallinki laeva pörandal tukkuvaist Soome sõitvaist noortest ehitajatest. Sest neilgi peaksid oma kodumaal olema vähemalt samasugused õigused kui Stenbocki maja maalisalides troonivail valitsejail. Keskealise ajakirjanikuna on Sul, Urmi, kindlasti ees veel hiilgav tulevik, ja loodetavasti ka kunagi peatoimetaja koht suurimate lehtede hulka kuuluvas ajalehes. Edu ja meelegilust!

Mart Ummelas
Tallinna Televisiooni peatoimetaja ja juhataja liige

Urmi, oled olnud alati Sina ise!

Nende aastakümnetega, mil oleme suhelnud, oleme õppinud Sind üha enam hindama ja armastama. Meie ühine ammune tuttav Raivo väitis kunagi, et Sa oled omadele võõras ja võõrastele oma. Teisisõnu: alati kõigi vastu aus ja õiglane. Ei määri omadele mett moka peale ega tõrva asjata neid, kes omad ei ole.

Sõprus ei tähenda kaugeltki kalmistulikku üksmeelt. Sõprus on oma tõekspidamiste selgeksrääkimine ja üksteisest arusaamine. Sinuga on see just nii toimunud. Me ei ole kunagi tülli läinud!

Sa ei ole iial olnud pelgalt sõnadetegija (kuigi selles rollis oled Sa tiipisemel). Eesti Energiast sõltuvaina oleme Kakumäel olnud tihti elektrita, kui vähegi tuul puhub või vihma sajab. Oled teinud oma võimuses oleva, et ka meil soe ja sidevõimalusi oleks. Siitkandist ei tõuse käed hääletama pelgalt ärplejate ja lubajate poolt. Oled hea ema, kes on kasvatanud oma tütreid vägagi mõtlema inimese. Lootsime, et ehk leiavad meie lapsed teineteist. Aga me ei ela ühiskonnas, kus vanemad lapsi paari panevad.

Eve ja Aivo Osa

Nädala juubilar GABRIEL HAZAK 75

„Urmi Reindele kriitiliseks mõtlemissiks ja lugemiseks, lugupidavalt Gabriel, 13. jaanuaril 2011.“

See on pühendus politoloog ja mu kauaaegse endise kolleegi Gabriel Hazaku enese kirjutatud eluraamatule „Kilde ja mõtteid. Elust. Ülikoolist. Õigusest. Poliitikast“. See raamat on ka põhiline abimees juubeliloo kirjutamisel – Hazakul on 13. novembril sünnipäev ja ta saab 75-aastaseks.

Seega on ta sündinud (oma ema ja isa pojana, nagu ise ütleb) 1938. aastal. Sünnilinn – Tallinn. 7. Keskkooli (Inglise Kolledž) vilistlane. 1962 lõpetas Tartu Ülikooli õigusteaduskonna *cum laude*, tänaasel päeval on Tallinna Tehnikaülikooli emeritentsent, õigusteaduste kandidaat.

Lähemalt on ta tegelnud poliitikateaduste, rahvusvaheliste suhete, inimõiguste ja Euroopa Liidu õigussüsteemi temaatikaga. Olnud prokurör ja politoloogiapõppejõud. Ta on tudengite õpetanud vaidluskunsti, avaldanud rohkesti kirjutisi ja erialaseid raamatuid. Hazak koostas muide ka Tehnikaülikooli akadeemilise eetika koodeksi 2009. a.

Kuigi pühendus raamatule „Kilde ja mõtteid“ soovivat mõelda kriitiliselt, siis kind-

lasti mitte ei eelda see soovitus kriitikat raamatu, vaid ikka elu ja ilma nähtuste suhtes, arvan ma. Seda kriitilisust, diplomaatiat ja tasakaalutaotlust on Hazak end ümbritsevatele inimestele õpetanud vast niikaua, kui teda mäletan, nii umbes 1978. aastast, kui temast sai Tallinna Tehnikaülikooli tihti nii mässulise tudengilehe vastutav toimetaja.

Hazakust ei saanud tsenorist, nagu meie, toimetajad, kartisime. Temast sai Õpetaja ja Toetaja. Sellest ajast kuulub vankumatult minu mällu ka tema tsitaat, mida ta aeg-ajalt ikka armastas korrata:

„Pole olemas lolle küsimusi, on olemas lollid vastused.“ Seda pealtnäha ju usna trivialese tõde on saanud näha aastakümnete jooksul igal tasandil – meedias, poliitikas, inimsuhetes, kuni perekonnani välja.

Mul on kahju, et sellised oma aja suured tegijad (nagu ka Hazak) – kõrgetasemelised väliskommentaatorid – on praeguselt päevapildilt kadunud. Me ei näe välispoliitilistes ülevaadetes enam pühendumust, laialdasi teadmisi ajaloost ja filosoofiast, kogemust ega oskuslikku esitluslaadi. Ja see ei ole rubriik „Vanasti oli kõik parem!“. See on pigem leppimatus pealiskaudsuse, teadmatuse, lugeja-kuulaja

alavääristamise ja lasti propagandaga. Mõnigi pessimist on lausa lootuse kaotanud – nii nagu Eestil ei ole enam ammu iseseisvat välispoliitikat, nii pole meil ka iseseisvalt mõtlemaid väliskommentaatoreid – nagu olid omal ajal korüfeedena tegutsenud Vambola Pöder, Tiit Made, Gabriel Hazak jmt. Nad lihtsalt olid suured, kuigi ka siis ei olnud me välispoliitiliselt sõltumatud.

Kuid loodetavasti jätkub tänasel juubilaril tegevust muudes valdkondades – loengud, lugemine, n-ö elu jälgimine ja

mälestuste kirjutamine on kahtlemata tänuväärne. Elulooraamatut sirvides torakab silmaka autorile nii omamees huumorimeel, millest on saanud osa kõik, kes temaga lähivad või pikemat aega koos viibinud. Eriti nauditavana meenuvad tema originaalsed toostid pidulaudade sissejuhatavas osas. Kahtlemata on üks tema oskusi (mida kahjuks väga paljudel meist ei õnnestu omandada) võime mitte sattuda igasugustesse jamadesse, õigemini, neid oskuslikult ennetada.

Skorpion tiigriaastal, nagu Hazak ennast nimetab, sündis küll täielises Eesti Wabariigis, kuid ta põlvne esivanemate poolt hoopis Saksamaalt ja Austria-Ungari (hiljem Poola) aladelt.

„Ema kolm öde ja kaks venda viis saatus Hitleri juudivastase poliitika tõttu sünnimaalt eemale. Nende elukohtadeks said Rootsi, USA, Austraalia, Palestiina (alates 15. maist 1948 Iisrael),“ kirjutab Gabriel Hazak, lisades fakte oma eelaste kohta maailma eri paigus. Mõtlen vahel, kuidas tunnevad end siinmail elavad teistest rahvustest inimesed, kui meie propagandatorud huugavad tihti nii äärmuslikust natsionalistlikust meelelaadist *a la* „Eestimaa eestlastele!“ Hazak näiteks kirjutab, et ta isa vanem vend Abraham osales noore mehena Vabadussõjas ja tema sõjaline aumärk asub Eesti Juudi Muuseumis, ehk tegemist on suguvõsaga, kus sirgus (samuti nagu paljudes teisteski samalaadsetes peredes) Eesti riiklusele aluse panijaid. Samal ajal lahkus siit nõukogude ajal mõnigi Hazaku sugulane 1970-ndail aastail Iisraeli. Tema jäi.

Selle asemel, et pidada Eesti tänast 123 eri rahvusest koosnevat kooslust riigi rikkuseks, oleme hakanud siin ajama mingit abstraktset „eesti asja“, mis

erineb kardinaalselt sellest pühast eesti asjast, mida ajas mitu põlvkonda siin nõukogude ajal ja mille tulemuseks on koorus 1980–1990-ndatel teistkordne iseseisvus. See tänane „eesti asi“ aga peletab Eestimaa paraku eelkõige eestlasi endid.

Õnneks sühtub juubilar päevapoliitilistesse probleemidesse mõnusa huumori ja eelkõige sügava eruditsiooniga. Igati põnev elu – võib restimeerida, kui võtta leht lehelt koos Hazakuga läbi tema lapse- ja koolipõlv, õpinguaastad ja hilisem töö õigusasutustes ning Tehnikaülikoolis. Alapealkirjad „Antisemitismist“, „Stalinist“, „Genotsiidist“, „Surmanuhtlusest“, „Eurost“, „Aususest ja räpasusest“, „Võimust“, „Võimuvõitlusest“, „Parem- ja vasakpoolsusest“, „Ajakirjandusest“, „Eutanaasiast“, „Mis Eestis häirib?“, „Mis Eestis meeldib?“ jne jne peaksid ahvatlema nii meie poliitiku kui ka valijaid lugema, et laiendada oma silmaringi ja suuta anda adekvaatsemaid hinnanguid sellele, mis meie ümber toimub. Ning tema sellest siis ka õigemaid, s.t. iseendale, rahvale ja kogu riigile sobivamaid järeldusi. (Sic! Et mitte sattuda jamadesse, nagu praegu tundub, oleme oma riiginatukesega sattunud...) *Urmi Reinde*

Tallinn 10130

Toom-Rüütli 3/5

www.kesknadal.ee

kirjad

Mõttekäik netiavarustelt

Olenemata riigikorrast tekib alati ühiskonnas kolm omavahel alatisest vastuolus olevat klassi: kõrgklass, kes ei kavatse võimust loobuda; keskklass, kes tahab ise võimule pürgida; alamklass ehk proletariaat, kes tahaks kehtestada „vendlust, võrdsust ja vabadust“. Kõrgklassi ainus huvi on püsida võimul, mistahes meetoditega. Eestis on selleks näiteks valimisvõim, mis ei võimalda lihtsalt kedagi teist rahval valida. Kui keskklassist (mida Eestis eriti pole) ei teki võimekat pealekasvu, mis kõrgklassi asendaks, siis jätkub peaaegu diktaatorlik, elitaarse grupi käes olev võim.

Proletariaat, keda on 85%, ei oma aga mingit muud soovi, kui normaalselt elada – mistahes riigis. Just sellepärast diktaatorid sulgevad alati riigipiirid, et proletariaat jalga ei laseks, sest kui ei ole ühtegi orja, pole ühtegi peremeest. Kusjuures proletariaadile võib anda isegi sõna- ja mõtlemisvabaduse, sest – nad ju lihtsalt ei oska mõelda ja keegi neid ei kuula niikuinii. Ja kindel on ka see, et proled hääletavad jalgedega ka edaspidi massiliselt.

Mida rohkem kinnistub juhtkonna võim, seda rängemad on tulemused rahvale, suund on alati üks – tekib eliit, kes ei soovi oma võimust loobuda mingi hinna eest. Tekib diktaator, siis tulevad jälle sõjad diktaatorite vahel. Nii on see alati olnud.

Obama omab õigust terve Senat üle lasta, Eestis omab Vabariigi Valitsus õigust terve rahva tahet ignoreerida, Putin on Jumal Venemaal jne – nii tekiavad lõpuks ikkagi diktaatorid, ja siis läheb jälle madinaks. See kõik kordub ja kordub ja kordub eri variatsioonides, aga põhioluliselt taas.

Eesti on aga kahe mõjuvõimu vahepeal – selletõttu see meie skisoidne identiteedikriis riigis. (Selles on ka pluss: raskem on masse lollitada, ja just see ongi poliitiline kriis – ei saa masse lollitada!)

Loetud Delfist 5. novembril.

Kas Eesti hädas on süüdi venelased või väliseestlased?

Mart Laar avaldas viimati ajakirjas „Diplomaatia“ kirjutise „Eesti vajab põhjalikku inventuuri senistes poliitilistes ja plaanides“. Delfis selle kohta avaldatust *paelus Kesknädala tähelepanu kaks vastandlikku kommentaari.*

Esimese autor nimetab ennast Jüri Toomepuuks – kui kommentaari pole identiteeti varastanud, on tegemist kunagise Riigikogu liikme, Nõukogude ajal Läänes elanud eestlasega, kellele vaidleb vastu anonüümne lugeja. Laari süüdistavad aga mõlemad.

Jüri Toomepuu:

„Eesti ajaloo kõikide aegade kõige suurem viga on kahtlemata esimese Laari valitsuse otsus eirata Genfi konventsiooni ja põlistada kõik vene okupandid ja nende järeltulijad Eesti alalisteks elanikeks ja seega tulevasteks kodanikeks. Selle tagajärg on Kalevite Kantsi Putini Ühtse Venemaa liitlastele loovutamine, Eesti järjest kiirenev venestamine, eestlaste massiline põgenemine oma kodumaalt ja paljud muud eesti rahva probleemid.“

Eestlaste põlise kodumaa okupantidele kinkimise eest on vastutav ja süüdlane otseselt Mart Laar.“

04.11.2013 20:49

noh:

„Kuule, Toomepuu, sinu arvates on meie kõikides hädades süüdi siiajäädud venelased, aga minu arvates on praegustes hädades süüdi siiatulnud väliseestlased, eriti jänkistani tulnukad. Pihud avaldi, tuldi siia mahhineerima, kombineerima, meie rahvast korteritest välja tõstma, siiajäädute loodud vara erastamise-ärastamisega oma taskutesse toppima. Väliseestlased olidki need, kes oma rahadega laari mardid pukki upitasid, talle hüva nõu andsid kõik nõukaaegne tootmine põhja lasta, põllumajanduses kolm sammu tagasi teha väiketalu loomisega, isegi tervishoiu põhjalaskmiseks palgati siia väliseestlane perearstindust sisse viima. Aga erilist mõnu pakkus väliseestlastele rahvuste vahelist konflikti siin tekitada: kakelege kõik omavahel, siis on meil lihtsam omi musti tegusid siin läbi viia.“

04.11.2013 23:21

Mõistmisest

Kas oleme mõnikord proovinud aimata dalai-laama saladust? Kuidas on see võimalik, et üks mees suudab kõiki inimesi mõista ja eikedagi süüdistada?

Selline mõte tuli pähe meie ühe tuntud poliitiku teeesinemist vaadates. Häiris tema edevus ja sisutühi jutt. Tundsin, et vihkan teda. Kui poleks telerist kahju olnud, oleksin ehk kingaga visanud. Ja siis sõhvismõte: „Aga kui see mees seal tekitab oleks minu vend?“ Tundsin, kuidas raev

ihu seest hajus. Mul hakkas sellest mehest kahju. Oleks tahtnud talle appi minna, nõu anda, ise salamisi Loojat paludes, et ka kõik teised televaatajad teda mõistaksid, tema veidruse andeks andes, ja ei süüdistaks teda. Nautisin tõdemust, et olin suutnud vabastada oma tunded äsjase vihkamise ahelaist. Tuba muutus valgemaks, nagu võtnuks ma eest päikesepillid.

Üks kuulus mees on öelnud, et **tõde**

otsides ära vaata oma südamest kaugemale. Nii me siis püüamegi mõista elu enda ümber justkui läbi südame ehk „tundeprillidega“ vaadates, kaasa elades kõigele, mis toimub sellel maal, kuhu oleme elama määratud.

Kodanikutunne või kodumaatunne?

Hiljuti arutleti palju kodaniku osat riigielus, ka kodanikutunde tähtsusest. Ma ei oska kirjeldada (ka mitte

Firmaautode käibemaksustamise saagas

on kurblooliseks asjaoluks eelkõige see, et 20 miljonit, mis praegu avastati puudu olevat, on riigieelarvesse juba sisse arvestatud, ja sellesinatse maksuga tahetakse see ka sisse nõuda. Miks sihuke summa juba sisse arvatud? Noh, Euroopast pidid saabuma rahalaevad, aga jäid tulemata ...

Jürgen Ligi moraallugemine on muidugi silmakirjalik ja elanikkonna "kriminaalseerimise" (tõestage MTA-le, et te ei ole vargad, pätid ja kaabakad!) eest peaks riigi rahaülem postilt tagasi astuma. Aga Eestis muidugi mitte...

Miks ma seda kirjutun? Kogu lugu näitab, et jutt "Eesti rahandus on korras ja ettevõtluskeskkond soodne" on paras hülgemõla.

Euroruubel

ära tunda), mis on **kodanikutunne** ja mille poolt sellest erineb **kodumaatunne**, mis on mulle märksa mõistetavam, kuigi seda sõna pole enam ammu kuulda olnud. [---] Sõber kurtis hiljuti, et talle tunduvat mõnikord, nagu oleks Eesti, kus ta elab, mingi anonüümse suuromaniku erafirma ja sealsed inimesed vaid odav tööjõuresurs. [---]

Lembit Kärid, Pärnu

Tervikuna loe: www.kesknadal.ee

Telli Kesknädal! * Helista 617 77 17 * www.tellimine.ee

* tellimine@expresspost.ee